

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišstvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Francišanska ulica 6/1. Rokopisov ne vracamo. Nefrančnih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za izposojnino 80 Din. Člani pos. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebej. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3112.

Trde besede — v dobrem namenu.

(Še nekaj k »horizontu«.)

Če gledamo po vrsti številke »Učit.« Tov. vidimo, da je to glasilo slov. učiteljskega vse drugačno, kot pred leti. Vsi dopisi, vesti in vabila, vse se zdi usmerjeno za eno samo idejo, to je ideja skupnosti in vzajemnosti, s katero bi skušali doseči lepše čase neodvisnosti in trdnega svobodnega stališča. In človek je vesel teh lepših pisanih besed na papirju in v najhujših težavah si po njih utrga v srcu vendarle žarek upanja, ki mu posveti v lepšo bodočnost.

Veliko piše »Tovariš«, veliko delajo tovariši na vodilnih mestih. A če pogledamo globlje in ostro v naše vrste vidimo, da ne bomo še dolgo na tistem stališču, niti ni tiste medsebojne razmerja med nami, kot bi že moralo biti.

Zakaj tega ni? Zato, ker je med nami samimi še toliko ran, ki razjedajo naš stan skoro nevidno. Skrit sovražnik pa je najhujši! Morda se tega ne zavedamo, ker ne samo mi, ampak vsa družba poleg nas bo leha na istem. A čas in mi z njim drvimo naprej in hočemo preko tega in nad tem zgraditi mogočno stavbo edinosti, neodvisnosti, skratka: doseči slov. učitelju položaj, kot ga še nikoli ni imel.

Poglejmo samo natančneje v naše vrste! Večina nas včasih samo bere »Tovariša«, včasih pa še to ne! To o čemer pa bomo, to je tako nekje daleč, če pride, pride, če ne, ne! K različnim noticam kimamo in jih odobravamo, a za vse, kar se godi, včasih niti ne vemo, dasi je to v našem polnem interesu. Zakoni, ki pretijo, da naš gmotni položaj se poslabšajo, o teh ne čitamo, ali pa slišimo marsikoga: »Ej, se bodo že potegnili zato!« A kdo, kje je tisti mogočnejši, ki se bo potegnil in vlekel za vse? Tisti tovariši, ki jih volimo na vodilna mesta — res, vsa čast jim! A za vse svoje delo, tekanje in potegovanje slišijo včasih grozno o disciplinarni preiskavi. Masa za njimi pa, ki bi mogla završiti na vsak njihov mig, največkrat ponižno dremlje in čaka, kaj bo dobrega prišlo od zgoraj.

Če pogledamo globlje, do jedra, vidimo, da je vse silno klavrno, čeprav viden ni tak. Klavrno so naša društva, naši krožki in to vse, ker ne znamo živeti med seboj. Kadar in kjerkoli se sestanemo, se ponavljajo še vedno stare tradicije, predvsem tista prijazna ločitev hribovcev od drugih tovarišev. Kot da niso vsi eno! Sestanemo se, zborujemo, govorimo o skupnih ciljih in vzajemnosti, pa se še poznamo ne, ne pozdravimo in ne privoščimo drug drugemu tople besede. Tista vzajemnost in skupnost pa je nekje v zraku nad nami, med nami je ni... Morda samo v besedah.

Samo opazovati je treba sestanke in zborovanja, pa si moramo priznati to. Eni se držijo visoko in vladajoče, drugi pa se stiskajo nekako zapostavljeno v ozadiju. In tako je nemogoče, da bi se v taki situaciji razvili pogovori in debate, kot bi se morali. Vsa ima gotovo kaj na srcu in razna zborovanja bi morala biti dokaz, da smo med svojimi, kjer lahko povemo vse in vprašamo vse.

»Bratje smo. Tujci. Vsa zase, skriva poraze svojih iskanj.«

Po kakem globlje zasnovanem predavanju se ponavljajo nešteto krat: »Otvorjam debato!« — Molki! Mučna je ta tišina! Drug drugega pogledujemo! Ker ni debate pa evo — sklep! Vsi se oddahnemo, ko se razhajamo in čutimo nekačo zadovoljstvo, da ni več tako, kot v šoli, ko je »molku« sledila dvojka. Tako se je dogajalo posebno v krožkih, kjer so neoporečno padale trde besede, socializem, kapitalizem itd. V glavi se je nejasno mešalo, a jezik je molčal. Žalostno, a resnično to!

Z vsakega sestanka bi morali oditi s prijetno zavestjo, da smo nekaj pridobili in še slajša zavest bi morala polniti srce vsakogar, da so tovariši dobri, edini, da, če treba se strnemo vsi za enega, eden za vse! Tako pa je ravno nasprotno.

Zanimiv zgled: Vprašam neko inteligentno gospo kakaj je ni bilo na zborovanje. »Zato, ker se vrnem vselej slabe volje in z žalostnim spoznanjem, da znajo ravno tovariši zelo, zelo žaliti!« Na stopnicah je čula opazko o neotesanih hribovkih. — O, ta ljuba usoda, se že vedno tako vrti, da nekateri srečnejši niso okusili hribovske sreče in zato smatrajo oddaljene tovarišice za manj vredne. Kdaj bo tega konec?...

Samoizobrazba — krožki! Vse lepo in nad vse potrebno! Kaj pa, če bi prinesli v krožke še namen, da bi gojili v njih pravo tovariško naklonjenost in umevanje drug drugega? Izginila naj bi nadutost, ki hoče vladati nad drugimi.

Brošura o družboslovju je prišla malo ne pričakovano. Debelo smo gledali nekaj časa. Potem pa je bilo treba poseči po Ušeničniku, Kreku ali Gosarju.

Marsikje so pa kratkoma razpravljali o čem drugem, drugje zopet le površno pre-

čitali... Čestokrat se je pa pripetilo, da med vsemi zbranimi ni bilo nikogar, ki bi bil o vsem točnoje podkovan. Tudi tako se je zgodilo, da se je sestalo 20 tovarišic in en sam tovariš. Zato bi bilo prepotrebno, da včasih dobe krožki svojega predavatelja, ki se zanima za dotično stroko...

V 6. številki »Učit. Tov.« je Slakov dopis, kjer priporoča strpnost (radi strankarstva). Res, brez tega ne moremo vršiti velikega dela, ki ga hočemo. A treba bi bilo predvsem, da v nas poženo fine plemenite krali, ki se bodo razrasle v mogočno drevo prave tovariške naklonjenosti in udanosti, brez sovražstva in hinavstva.

Vihanje nosu, prostaško obiranje, ki je neoporečno, kot revni beraški olupki na naših mizah, to bi moralo izginiti! Ker res je, da je še vedno med nami tesnost in nadutost, špicerijsko revno blago iz štacun najmanjših, ki pa žive v idilični domišljiji, da imajo v sebi veletrgovino dobrot in jih milostno sipljejo ubožcem. V našem stanu bi tega ne smelo biti!

Krožki, jedro vzajemnega delovanja med učiteljstvom in prosvetnimi oblastmi.

Moje učiteljevanje se ne ustavi, ko za prem po dovršenem pouku šolske duri; tudi izven predpisanega učnega časa se pečam z mladino, pa, bodisi da se vrše sestanki, izleti, debate ali kaj drugega. To izvenučeljsko delovanje je zame največje važnosti, ker mi odpira oči za duševno konstrukcijo posameznikov. Če drugega ne, sem do sedaj temeljito spoznal, da med našimi splošnimi »šolskimi« nazorji in elementarnostjo otroške psihe ni organske vezi, ker je naše splošno naziranje o šolski vzgoji preveč heteronomnega značaja. Rad bi našel širši krog prijateljev, s katerimi bi skupno raziskoval in se poglobljal v svoje naloge. Pa me je ustavil nekdo in rekel: »Nespameten si, ker se trudiš in mučiš. Kaj imaš od tega? Nič, raje slabo kot dobro.« Navajen sem takih nazorov. Zato me te besede niso dirnile. Vem namreč, da vsakdo, ki se bavi s tako idealnim delovanjem, seje nevaležnost, njega delo pa je vendarle setev za prihodnost. Zrtev je treba, to nam dokazuje zgodovina. Psihologija pa nam odkriva tajnosti, ki utemeljujejo stremeljenja posameznikov, ki jih vzbuja in razvija nagonska plat človekove duševnosti. Leta je tisto gonilo, brez katerega bi se človeštvo ne dvignilo do tiste kulture, do kakršne se je. Samo umski človek je takorekoč popolnoma nemogoč. Zato se morata razvijati v človeku obe duševni plati, nagonska in umska. Pri nekaterih jih je nagonska, pri drugih pa umska duševnost bolj povdajena. Prve ljudi vidimo v empiričnem idealnem delovanju, druge pa v opazovanjih in kritikah. Prenesimo te osebe na šolsko polje in vprašajmo, katera skupina tovarišev je za razvoj našega šolstva pomembnejša.

Prva skupina preizkuša in prinaša v šolstvo novih impulzov, druga pa v racionalnem smislu presoja in sodi. Rekel bi, da sta obe skupini tovarišev enako važni, gotovo pa je, da se brez prve skupine tovarišev razvoj ustavi. Kaj abstrahiramo iz te ugotovitve. Da je treba obe skupini učiteljev opazovati in njunem delovanju in podpirati.

Ta naloga pripada prosvetnim institucijam. Kakor ne rodi sadu pouk, ki ne tiči v otroških doživljajih in domestnostih, tako ne prinaša nobenega pravega uspeha odredba, ki ne najde odmeva v delovanju učitelstva. Prosvetna oblast naj daje pobude obema skupinama učitelstva: zanimaj se za delovanje posameznikov, obenem pa se obračaj do učitelstva z raznimi vprašanji, ki bi izzvala razprave. Prosvetna oblast bodi faktor, ki vse organizira in vodi, ki opira svoj delokrog na učiteljevo delovanje, ki uzakoni z učiteljskim skupno pretresovanjem načrte in predpise, prosvetna oblast je, rekel bi, zakonodajna, izvršilna in reprezentantna oblast.

Neki tovariški, neki vzajemni duh bi tedaj vezal učiteljsvo in šolske oblasti, veselje do dela, večje notranje občutenje spoštovanja do svojih predstojnikov bi se vzbudilo, posamezniki bi postajali samostojnejši, čutili bi večjo odgovornost, vsled česar bi se še intenzivnejše posvetili svojim nalogam, rekel bi, na »šolskih« poljanah bi vzkliko najlepše cvetje. Dokaze imam za svoje trditve. Ti dokazi so delovanje posameznikov in delovanje pedagoških krožkov v poedinih krajih. Učiteljsvo hoče delati, prva skupina kot druga, le večjeje upoštevanja je treba, zanimanja in priznanja od strani merodajnih funkcijonarjev.

Kar sem navedel v večjem obsegu, to najdem uresničeno v razredu učitelja, ki se je odzval najnovejšim zahtevam šole. Tudi tu je učitelj le nekaj organizator, ki pospešuje pouk s tekmo med dvema skupinama otrok, pri katerih prevladuje ali nagonska ali pa umska plat duševnosti. (Radi pregleda ostajam samo pri dveh skupinah.) Iz te tekme sprejema učitelj snov za pouk, sam pa

Poglejmo samo duhovniški stan! Naj potuje duhovnik koderkoli, naj pride od severa ali od juga, povsod je sprejet v župnišču pri tovarišu najprijaznejše. Pri tovarišu najde prostor, da se odpočije. — Pri nas pa je to takko žalostno! Misel o pravem tovarištvu ne prodre — da naj bo to koderkoli — tovariš je tovariš.

Včasih se izgovarjamo, da naši dohodki pač niso toliko, da bi pogosto gostili obiske. Ta bi pač prišlo v poštev, a to pa tudi, da je med nami vendarle še kaj višjega od jedi, in da smo včasih bolj potrebni tovariškega sveta in dobre besede, kot jedi.

Zaupnost bi morala vezati drug drugega, potem bi bile naše vrste trdne in močne za vse in proti vsem.

Potrebni smo torej, da vršimo socialno delo (mislim, da spada to precej v okvir soc. študija) sami med seboj, da nadomestimo pomanjkanje srčne kulture, s tovariško iskrenostjo. V slogi in ljubezni je moč, ne samo v znanju, kot pravi tov. Slak.

Danica Erker-Maroltova.

tudi neopazeno marsikaj da v razpravo, ki se izvrši po stanju otroške zmožnosti. Dostikrat spozna deca marsikaj drugače kot pa učitelj, ker ima prva še premalo doživljajev, da bi došla v smislu učiteljevega spoznanja. Otroško spoznanje obvelja in učitelj dece ne bo mučil z dokazi, ki jih deca ne more sprejeti. Pride pa čas, ko deca svoj prvotni sklep ali spoznanje revidira, ker ji to omogočajo nova vmesna spoznanja, nova obilica doživljajev. — Kakor naj prosvetne oblasti ne silijo izvajati raznih ukazov, ki so učiteljskemu delovanju tuji, tako tudi učitelj v razredu ne sili otroke, v svoje specifično-duševnost sprejemati tujega, nerazumljivega mišljenja.

Kar je prosvetna oblast v večjem, to je učitelj v manjšem obsegu. Vez mora biti med obema. In kaj naj je ta vez? Ničesar drugega kot krožki, ki se po nekod tako neradi ustanavljajo. Ti naj so verno zrcalo učiteljskega delovanja, ki naj bi jih vodil sreski referent. Ti krožki bi vzbudili v posameznikih novih energij, novih zmožnosti, veselje do vzgoje, potrebo po nadaljnji izobrazbi, bili bi nekako javno mnenje učiteljskih skupin. V vzgled naj nam služi Maribor in nekateri drugi kraji, kjer se koncentrično vzgojno in učno delovanje, kjer posebno mladi tovariši najdejo torišče dela in nadaljnje pobude. Delo v krožkih je neprisiljeno in zato ga spremlja veselje in uspeh. Ustanavljajmo jih torej povsod.

Zgorajšnje vrstice, s katerimi sem se le od daleč dotaknil idejnega kompleksa, ki sem si ga tekom izkušenj ustvaril, se seveda ne dotikajo delovanja naših prosvetnih zastopnikov, pač pa si želim skupnega delovanja v izrečenem smislu, kakršnega posamezni zastopniki tudi izvajajo, a jih sistem zadržuje. Izreči pa moramo kljub temu svoje začetnje, da prosvetna oblast stremeljenje za upeljavo poizkusnega skupnega pouka, za proučevanje skupnega pouka v nekaterih prvih razredih, oziroma da smejo event. starši prisostvovati pouku v razredu, premalo podpira. Zato mi prihajajo v spomin večkrat besede tovariša: »Čemu se mučiš?« Res, ko bi človeka ne vodil notranji nagon, bi mu omenjeno dejstvo skalilo veselje do dela.

L. P.

Splošne vesti.

»MLADINSKA MATICA.«

1. Reklamacije.

Nujno in ponovno prosimo vse poverjenike, da nam svoje morebitne reklamacije glede ekspedicije knjig koncem pretečenega šolskega leta predložijo najpozneje do konca t. m. Na pozneje došle pritožbe se odbor ne bo mogel več ozirati.

Ta poziv se seveda ne tiče onih tovarišev(ic), ki so že poslali svoje pritožbe po sličnem razglasu v 8. štev. »Učiteljskega Tovariša« od 27. septembra t. l. »Mladinska Matica« odklanja vsako odgovornost, če bi bila kaka šola oškodovana radi opustitve tozadevne reklamacije.

Radi pravilnega tolmačenja tega poziva povdajamo še posebej, da naj reklamacije ponovno vsi, ki so morebiti že storili v mesecih juliju in avgustu, a brezuspešno. Vsi prizadeti poverjeniki(ce) naj nam oprostite, če smo primorani letos na tak način izbrabljati njihovo potrpežljivost. V bodoče bomo poskrbeli, da jim ne damo več povoda za pritoževanje.

— **Važna desetletnica.** Tudi mi se moramo spomniti desetletnice proboja Solunske fronte, ki se je obhajala te dni po vsej državi na najsvetnejši način. — Ko je naša srbska armada pred desetimi leti, prvič po dolgotrajnem prenosu, prestopila domačo tla, je bil s tem zadan usoden udarec sovražnikom, ki je pomenjal začetek konca vojne in ki nam je prinesel narodno osvoboditev in nacionalno državo. — Z osvoboditvijo je izginil predvojni in medvojni pritisk Nemcev. Schulvereinske šole so se spreminile iz potujočevalnic v domače hrame znanosti. — Slovenec je postal gospodar na svoji rodni zemlji. Vse to je povzročilo oni veliki moment na Solunski fronti. — Deset let je minilo. Deset let odkar smo gospodarji na lastnih tleh — a vse naše nade iz onih dni niso bile izpolnjene. To važno desetletnico bi učiteljsvo pozdravljalo z mnogo večjim navdušenjem, ako se ne bi nahajalo v nepristanih gmotnih stiskah, ako bi bil njegov socialni položaj boljši nego je danes in ako bi bilo za vse prosvetne ustanove poskrbljeno kar najboljšje. Upajamo, da nas bode druga desetletnica tudi v tem zadovoljila in prinesla v našo državo popolno zadovoljstvo.

— **Uradna poročila šolskih upraviteljev in sodišče.** V našem listu štev. 7. z dne 20. septembra t. l. smo priobčili notico »Javno-pravno vprašanje«, ki zadeva poročila šolskih upraviteljev na razna vprašanja od strani sodišč. Storili smo to zato, ker je stranka v nekem konkretnem slučaju zasledovala šolskega upravitelja zaradi uradnega odgovora, tičočega se družinskih zadev stranke, ki jih je podal upravitelj uradno sodišču. Poverjenišvo se je obrnilo potem Zveze državnih nameščencev na pravnike. Prejelo je naš stopni odgovor:

Dodatno k našemu intimatu z dne 26. septembra t. l., štev. 862/28 Vam v zadevi slučaju šolskega upravitelja v Dolenji Lenjavi in okr. sodišča v Murski Soboti v naslednjem sporočamo mnenje sodnega pravika, ki se glasi:

»V predmetnem slučaju je bilo tako šolskega upravitelja kot gđ. učiteljico oprostiti od vsake krivde in kazni iz sledečih razlogov:

Šolski upravitelj in učiteljica sta zaprisežena državna uslužbenca, ki imata dolžnost po svoji najboljši vesti in vednosti izvrševati svojo službo. Upraviteljstvo je bilo v predmetnem slučaju pozvano od oblasti (sodišča), da izpolni vprašalno polo. To je tudi storilo na podlagi lastnih izkušenj in na podlagi informacij, ki jih je bilo v danem slučaju možno dobiti. Ravnala sta torej oba toženca v najboljši veri (bona fide).

Dejanje, ki sta ga po mnenju zasebnega tožitelja, ki je vložil proti njima tožbo radi zaljenja časti, zakrivila, bilo bi kaznjivo samo tedaj, če bi se tožencema dokazalo, da sta ravnala v slabi veri (mala fide), torej namenoma žaljivo in lažljivo poročala — ali pa da sta se vsaj zamogla zavedati, da kaj lažnivega in žaljivega poročata. To pa ni dokazano in tudi zasebni tožitelj sam ne more podati za to nobenega dokaza. Njegova dolžnost namreč bi bila, to dokazati. Ker pa tega ne more dokazati, sploh ni dejanski stan kaznjivega dejanja v subjektivnem oziru podan. Vsled tega je bilo vse ponudene dokaze sploh zavrniti in ni bila dolžnost tožencev, da nastopita dokaz resnice.

Če bi bila v prvi instanci upravitelj in učiteljica kaznovana, bi gotovo v prizivnem senatu taka sodba bila ovržena.

Mnenje upravnega jurista, Vam bomo — čim ga prejmemo — naknadno dostavili.

— **Nedeljski pouk na nadaljevalnih šolah.** Več slovenskih listov se je ob začetku šolskega leta na svoj običajen način dotaknilo nedeljskega pouka na naših nadaljevalnih šolah. Ker se vprašanje nedeljskega pouka presoja iz raznih in nasprotujočih si stališč, zato so si tudi mnjenja o njem močno deljena in ločena: delodajalci ga zagovarjajo z vsemi razpoložljivimi sredstvi, dočim so strokovno delavske organizacije za popolno odpravo istega. Nedavno so nastala po nekaterih naših krajih močna tozadevna trenja, toda vse je ostalo po — starem: nedeljski pouk je še nadalje — obvezen. O nedeljskem pouku bi ne smeli odločati samo interesi mojstrov,